

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

Затверджено на засіданні кафедри
педагогіки та іноземної філології.
Протокол № 6 від 18.01.16 2016 р.

**Програма
навчальної дисципліни**

**"КОМУНІКАТИВНА ОСОБИСТІСТЬ У
МІЖКУЛЬТУРНОМУ СОЦІОЛІНГВАЛЬНОМУ
ПРОСТОРІ"**

**для студентів усіх спеціальностей
усіх форм навчання**

Укладачі: Борова Т.А., док.пед.н., проф.

Коваленко О.Ю., канд.філол.н.

Відповідальний за випуск

зав. каф. Борова Т.А.

ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016

1. Вступ

Навчальна дисципліна "Комунікативна особистість у міжкультурному соціолінгвальному просторі" розглядає основи комунікації у міжкультурному просторі, дозволяє зрозуміти природу мови як засобу спілкування, формує здатність виконувати роль культурного посередника між рідною культурою та іноземною, успішно долати міжкультурні непорозуміння та конфліктні ситуації, виявити себе як комунікативну особистість, сприяє формуванню соціокультурного компоненту у міжкультурному соціолінгвальному просторі.

Зміст дисципліни складають сучасне розуміння професійної комунікації у глобалізованому контексті. Основні напрями вивчення – комунікативна особистість, професійна комунікація у діловому контексті, міжкультурне професійне спілкування.

Метою є вивчення та засвоєння основних понять і категорій мови як засобу комунікації у міжкультурному середовищі, ознайомлення з поняттям дискурсу як соціолінгвальним явищем комунікативного середовища, як феноменом сучасного інформаційного простору у контексті професійного спілкування.

Основні задачі дисципліни:

- сформувати професійну комунікативну компетентності;
- вміти володіти понятійним апаратом у теорії комунікації;
- вміти розрізняти типи дискурсів, мовленнєвих актів, тактик та стратегій спілкування, аналізувати соціокультурні чинники та розмаїття засобів комунікації;
- ознайомити студентів з процесами глобалізації та її впливом на формування міжкультурної комунікації;
- ознайомити студентів з проблемами міжкультурної комунікації соціолінгвальному просторі;
- сформувати вміння та навички застосування на практиці отриманих знань в конкретній ситуації міжкультурного ділового контакту.

Об'єктом вивчення дисципліни є розвиток міжкультурної комунікативної компетентності у контексті професійного спілкування.

Предметом дисципліни є оптимізація реально-часових мовленнєвих практик, в різних професійних (ділових) ситуаціях, що здійснюється задля формування цілісного й персоналізованого образу світу, а також

розвитку творчої активності й автономності студента як мовної особистості.

Пререквізити (базові знання необхідні для успішного опанування компетентностями):

Рівень володіння іноземною мовою не нижче А2.

У результаті засвоєння дисципліни студент повинен:

знати:

- основні поняття й терміни;
- типи, види, форми, моделі, структурні компоненти міжкультурної комунікації;
- особливості субкультур та особливості культур націй і народів світу для досягнення взаєморозуміння та позитивного результату у міжкультурних ділових контактах у міжкультурному соціолінгвальному просторі;
- методи та прийоми досягнення позитивного результату міжкультурної бізнес-комунікації;
- теорії комунікації, залежність між мовою, мовленням і комунікацією, основні види та підходи до комунікації, комунікативний процес та його форми, правила реплікування та типи діалогічних єдностей, моделі, стратегії та тактики комунікації у бізнес діяльності, поняття контексту та його вплив.

вміти:

- застосовувати на практиці отримані знання в конкретних ситуаціях міжкультурної ділової взаємодії;
- дотримуватись толерантного ставлення до інших культур та їх представників;
- володіти методологічними прийомами комунікативної поведінки в різних сферах суспільного життя;
- вміти вести науковий пошук щодо дослідження проблем міжкультурної комунікації;
- володіти методикою та навичками попередження й усунення міжкультурних конфліктів.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійною компетентністю, що наведена в табл. 1.

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в таблиці 2.

Таблиця 1

Професійна компетентність, яка отримується студентами після вивчення навчальної дисципліни

Назва компетентності	Складові компетентності
Засвоїти та активізувати загальні та професійно орієнтовані комунікативні мовленнєві компетентності (лінгвістичну, соціолінгвістичну і прагматичну) для забезпечення ефективного спілкування в академічному та професійному середовищі.	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
	Здатність спілкуватися іноземною мовою як усно, так і письмово
	Навички міжособистісної взаємодії
	Здатність працювати автономно
	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів)
	Знання та розуміння предметної області
	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій
	Здатність генерувати нові ідеї (креативність)
	Здатність працювати в команді
	Цінування та повага різноманітності та мультикультурності

Таблиця 2

Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни
"Комунікація у професійній діяльності" (англійська, французька, німецька)
для студентів усіх спеціальностей
усіх форм навчання за Національною рамкою кваліфікацій України

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Пререквізити	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Міжкультурна комунікація як галузь наукового знання і навчальна дисципліна. Сутність міжкультурної комунікації.					
Навички міжособистісної взаємодії	Визначити важливі проблеми, для того щоб діяти належним чином у культурному розмаїтті професійних та академічних ситуацій	Розуміння важливих і різнопланових проблем, для того щоб діяти належним чином у культурному розмаїтті професійних та академічних ситуацій	Передбачити важливі і різнопланові проблеми, для того щоб діяти належним чином у культурному розмаїтті професійних та академічних ситуацій	Приймати ефективні рішення, для того щоб діяти належним чином у культурному розмаїтті професійних та академічних ситуацій	Визначити важливі проблеми, для того щоб діяти належним чином у культурному розмаїтті професійних та академічних ситуацій
Тема 2. Проблеми міжкультурної комунікації у міжкультурному соціолінгвальному просторі та їх осмислення провідною філософською думкою.					
Здатність спілкуватися іноземною мовою як усно, так і письмово	Знання мовленнєвих засобів, щоб висловитись чітко, не обмежуючи того, що він/вона хоче сказати	Вміти застосовувати мовленнєві засоби для вираження власної думки	Адекватно формулювати власну думку у межах програмного матеріалу	Відповідальність за точність і коректність самостійного висловлювання	Знання мовленнєвих засобів, щоб висловитись чітко, не обмежуючи того, що він/вона хоче сказати

Закінчення табл.2

1	2	3	4	5	6
Тема 3. Рівні комунікації					
Здатність генерувати нові ідеї (креативність)	Сутність та значущість етапів та стадій творчого процесу	Знати основні етапи та стадії творчого процесу, розуміти роль вірного формулювання мети та завдань	Породжувати щось нове, раніше не відоме, на основі осмислення вже накопиченого досвіду та формування нових комбінацій знань, умінь, продуктів	Володіти стратегіями та тактиками творчого процесу	Здатність висувати нові, несподівані ідеї, самостійне продукування іноземною мовою
Тема 4. Комунікація в межах організації					
Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми	Основні етапи вирішення типових труднощів	Розуміти необхідність коректно ставити конкретні завдання, спрямовані на вирішення мовленнєвих труднощів та проблем. Створити ґрунт для формування досвіду й уміння виявляти мовленнєву проблему	Вміти ставити конкретні завдання, спрямовані на вирішення мовленнєвих труднощів та проблем. Створити ґрунт для формування досвіду й уміння виявляти мовленнєву проблему	Оволодіти змістовими, процесуальними і мотиваційними компонентами формулювання та вирішення проблем	Здатність ставити конкретні завдання, спрямовані на вирішення мовленнєвих труднощів та проблем
Тема 5. Комунікативна політика					
Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів)	Оцінювати ситуацію мовлення з метою успішного ведення комунікації	Вміння оцінити ситуацію мовлення з метою успішного ведення комунікації	Передбачити ситуацію мовлення з метою успішного ведення комунікації	Відповідальність за самостійне ведення комунікації	Знати та оцінювати ситуацію мовлення з метою успішного ведення комунікації

1	2	3	4	5	6
6. Міжкультурна професійна комунікація					
Цінування та повага різноманітності та мультикультурності	Знання мовленнєвих засобів в англomовних культурах, щоб висловитись чітко та коректно	Привести до спільного знаменника рідну та іноземну культуру	Розуміти різні теорії міжкультурної комунікації, розробляти стратегію подолання міжкультурних перешкод	Ефективно формувати комунікаційну стратегію з метою подолання міжкультурних перешкод	Виконувати роль культурного посередника між рідною культурою та іноземною мовою

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин (5 кредитів ECTS). Форма підсумкового контролю – залік.

2. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Теоретичні засади міжкультурної комунікації у соціолінгвальному просторі.

Тема 1. Міжкультурна комунікація як галузь наукового знання і навчальна дисципліна. Сутність міжкультурної комунікації.

1.1. Інформація та комунікація в сучасному суспільстві

Набуття комунікативної компетентності іноземною мовою за тематикою: «Спілкування, комунікації та інформація: сутність та співвідношення понять», «Комунікація як чинник існування суспільства», «Сучасні комунікативні технології».

1.2. Функції комунікації

Набуття комунікативної компетентності іноземною мовою за тематикою: «Природа комунікації», «Функції комунікації в сучасному інформаційно-насиченому суспільстві», «Роль комунікації у суспільстві», «Специфіка ділового спілкування».

Тема 2. Проблеми міжкультурної комунікації у міжкультурному соціолінгвальному просторі та їх осмислення провідною філософською думкою.

2.1. «Комунікація» і «спілкування» у міжкультурному аспекті.

Набуття комунікативної компетентності іноземною мовою за тематикою: ««Комунікація» і «спілкування» у міжкультурному аспекті», «Роль психології, лінгвістики, філософії у розумінні понять «комунікація», «спілкування»», «Вербальні компоненти спілкування», «Основні функції мови».

2.2. Комунікативна філософія. Проблема міжкультурної комунікації в філософських концепціях.

Набуття комунікативної компетентності іноземною мовою за тематикою: «Комунікативна філософія Ю. Хабермаса, К.-О. Апеля, Л. Фейєрбаха, К. Ясперса, М. Бубера», «Проблема міжкультурної комунікації в філософській концепції М. Бахтіна», «Культурна специфіка

невербальної комунікації», «Діалог як результат і засіб міжкультурної комунікації», «Поняття розуміння в міжкультурній комунікації».

Тема 3. Рівні комунікації

3.1. Міжособистісна комунікація

Набуття комунікативної компетентності іноземною мовою за тематикою: «Ситуативні та психологічні передумови міжособистісної комунікації», «Мовленнєва та немовленнєва поведінка у міжособистісній взаємодії», «Комунікативні бар'єри», «Умови ефективності комунікацій».

3.2. Комунікація в малих групах

Набуття комунікативної компетентності іноземною мовою за тематикою: «Поняття, види та функції комунікації в малій групі», «Структура та динаміка комунікації в малій групі».

3.3. Специфіка масової комунікації

Набуття комунікативної компетентності іноземною мовою за тематикою: «Структура та функції масової комунікації», «Ефективність масової комунікації».

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Практичний аспект міжкультурної комунікації у соціолінгвальному просторі.

Тема 4. Комунікація в межах організації

4.1. Комунікація як функція управління організацією

Набуття комунікативної компетентності іноземною мовою за тематикою: «Види комунікацій в організації», «Особливості внутрішніх комунікацій в організації», «Форми ділової комунікації в організації».

4.2. Особливості маркетингових комунікацій

Набуття комунікативної компетентності іноземною мовою за тематикою: «Роль професійно-комунікативної компетентності фахівців у забезпеченні конкурентоспроможності підприємств», «Основна мета та завдання маркетингових комунікацій», «Споживач як об'єкт комунікативного впливу».

Тема 5. Комунікативна політика

5.1. Комунікативна стратегія у сфері маркетингу

Набуття комунікативної компетентності іноземною мовою за тематикою: «Стратегії формулювання попиту та стимулювання продажу», «Складники комунікативної стратегії».

5.2. Комунікативна стратегія маніпулятивного впливу

Набуття комунікативної компетенції іноземною мовою за тематикою: «Комунікативна стратегія маніпулятора», «Комунікативні тактики маніпуляції».

Тема 6. Міжкультурна професійна комунікація

6.1. Лінгвокультурологічні аспекти міжкультурної комунікації

Набуття комунікативної компетентності іноземною мовою за тематикою: «Сутність культурних цінностей та їх місце в міжкультурній комунікації», «Засади успішної міжкультурної комунікації», «Лінгвістичні аспекти міжкультурної комунікації», «Невербальні аспекти міжкультурної комунікації».

6.2. Типи сприйняття міжкультурних відмінностей

Набуття комунікативної компетентності іноземною мовою за тематикою: «Особливості сприйняття "іншого"», «Механізми адаптації», «Формування міжкультурної компетентності».

3. Теми практичних занять

Практичне заняття передбачає інтенсивну роботу в аудиторії. Воно проводиться у формі обговорення питань, дискусії, керованого викладачем або студентами, "круглого столу". Практичне заняття значно складніше звичайного заняття, так як потребує серйозної підготовки викладача і групи, мобілізації всіх навичок та можливостей студентів, високого ступеня чіткості його проведення. Важливо заохотити студентів до практичного заняття, що досягається елементом новизни. Крім закріплення і поглиблення раніше отриманих та засвоєння нових знань практичне заняття включає студентів у пошукову діяльність, знайомить з документами й додатковою літературою, вчить роздумам, тим самим розвиває творче мислення і сприяє формуванню переконань. Тобто практичне заняття - одна з форм навчального процесу, при якій відбувається обговорення самостійно підготовлених студентами доповідей, рефератів, повідомлень та ін. Практична форма навчання тісно пов'язана з риторикою. Розрізняють такі форми практичних занять:

розгорнута бесіда, диспут, "круглий стіл", симпозіум, інтерв'ю, семінар-конференція.

Таблиця 3

Перелік тем практичних занять

Назва змістового модуля	Теми практичних занять (за модулями)
<i>Змістовий модуль 1. Теоретичні засади міжкультурної комунікації у соціолінгвальному просторі</i>	<i>Тема 1. Міжкультурна комунікація як галузь наукового знання і навчальна дисципліна. Сутність міжкультурної комунікації.</i>
	<i>Тема 2. Проблеми міжкультурної комунікації у міжкультурному соціолінгвальному просторі та їх осмислення провідною філософською думкою.</i>
	<i>Тема 3. Рівні комунікації.</i>
	<i>Колоквіум за змістовим модулем 1</i>
<i>Змістовий модуль 2. Практичний аспект міжкультурної комунікації у соціолінгвальному просторі.</i>	<i>Тема 4. Комунікація в межах організації.</i>
	<i>Тема 5. Комунікативна політика.</i>
	<i>Тема 6. Міжкультурна професійна комунікація.</i>
	<i>Колоквіум за змістовим модулем 2</i>

4. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань та формування практичних навичок з навчальної дисципліни, наведені в табл. 3.

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Форми контролю СРС
Змістовий модуль 1.		
Теоретичні засади міжкультурної комунікації у соціолінгвальному просторі		
<i>Тема 1.</i> Міжкультурна комунікація як галузь наукового знання і навчальна дисципліна. Сутність міжкультурної комунікації.	Огляд теоретичного матеріалу за темою. Виконання лексико – граматичних завдань за темою. Виконання індивідуального завдання.	Захист індивідуального завдання
<i>Тема 2.</i> Проблеми міжкультурної комунікації у міжкультурному соціолінгвальному просторі та їх осмислення провідною філософською думкою.	Огляд теоретичного матеріалу за темою. Виконання лексико – граматичних завдань за темою. Виконання індивідуального завдання.	Презентація результатів. Презентація/ Кейс
<i>Тема 3.</i> Рівні комунікації	Огляд теоретичного матеріалу за темою. Виконання лексико – граматичних завдань за темою. Виконання індивідуального завдання.	Презентація результатів. Презентація/ Кейс
Змістовий модуль 2.		
Практичний аспект міжкультурної комунікації у соціолінгвальному просторі		
<i>Тема 4.</i> Комунікація в межах організації	Огляд теоретичного матеріалу за темою. Виконання лексико – граматичних завдань за темою. Виконання індивідуального завдання.	Захист індивідуального завдання
<i>Тема 5.</i> Комунікативна політика	Огляд теоретичного матеріалу за темою. Виконання лексико – граматичних завдань за темою. Виконання індивідуального завдання.	Презентація результатів. Презентація/ Кейс
<i>Тема 6.</i> Міжкультурна професійна комунікація	Огляд теоретичного матеріалу за темою. Виконання лексико – граматичних завдань за темою. Виконання індивідуального завдання.	Презентація результатів. Презентація/ Кейс

5. Методи навчання

Процес активізації навчання вимагає певної спільної діяльності викладача і студента, застосування різноманітних засобів, форм, системи дій, прийомів, спрямованих на розв'язання навчальних завдань.

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: робота в малих групах, кейс-метод, презентації, ознайомлювальні (початкові) ігри, дебати, диспути, дискусії, студентські проекти, студентські конференції (табл. 5.1 і 5.2).

Таблиця 5.1

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни (практичні заняття)

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
<i>Тема 1.</i> Міжкультурна комунікація як галузь наукового знання і навчальна дисципліна. Сутність міжкультурної комунікації.	Практичне заняття за темою: Інформація та комунікація в сучасному суспільстві. Функції комунікації.
<i>Тема 2.</i> Проблеми міжкультурної комунікації у міжкультурному соціолінгвальному просторі та їх осмислення провідною філософською думкою.	Практичне заняття за темою: «Комунікація» і «спілкування» у міжкультурному аспекті. Комунікативна філософія. Проблема міжкультурної комунікації в філософських концепціях.
<i>Тема 3.</i> Рівні комунікації	Практичне заняття за темою: Міжособистісна комунікація. Комунікація в малих групах. Специфіка масової комунікації.
<i>Тема 4.</i> Комунікація в межах організації	Практичне заняття за темою: Комунікація як функція управління організацією. Особливості маркетингових комунікацій.
<i>Тема 5.</i> Комунікативна політика	Практичне заняття за темою: Комунікативна стратегія у сфері маркетингу. Комунікативна стратегія маніпулятивного впливу.
<i>Тема 6.</i> Міжкультурна професійна комунікація	Практичне заняття за темою: Лінгвокультурологічні аспекти міжкультурної комунікації. Типи сприйняття міжкультурних відмінностей

Використання методик активізації процесу навчання

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
<i>Тема 1. Міжкультурна комунікація як галузь наукового знання і навчальна дисципліна. Сутність міжкультурної комунікації.</i>	<i>Практичне заняття. Тема: «Інформація та комунікація в сучасному суспільстві», «Функції комунікації»</i>	Робота в малих групах, диспут, дискусія
<i>Тема 2. Проблеми міжкультурної комунікації у міжкультурному соціолінгвальному просторі та їх осмислення провідною філософською думкою.</i>	<i>Практичне заняття. Тема: ««Комунікація» і «спілкування» у міжкультурному аспекті», «Комунікативна філософія. Проблема міжкультурної комунікації в філософських концепціях»</i>	Кейс-метод, презентації
<i>Тема 3. Рівні комунікації</i>	<i>Практичне заняття. Тема: «Міжособистісна комунікація», «Комунікація в малих групах»</i>	Кейс-метод, презентації, робота в малих групах
<i>Тема 4. Комунікація в межах організації</i>	<i>Практичне заняття. Тема: «Особливості маркетингових комунікацій»</i>	Робота в малих групах, диспут, дискусія,
<i>Тема 5. Комунікативна політика</i>	<i>Практичне заняття. Тема: «Комунікативна стратегія у сфері маркетингу»</i>	Кейс-метод, презентації, робота в малих групах
<i>Тема 6. Міжкультурна професійна комунікація</i>	<i>Практичне заняття. Тема: «Типи сприйняття міжкультурних відмінностей»</i>	Кейс-метод, презентації

6. Рекомендована література:

6.1. Основна

1. Hurn B. J. Cross-Cultural Communication / B. J. Hurn, B. Tomalin : Palgrave Macmillan, 2013. – 328 p.
2. McLean S. Business Communication for Success / S. McLean : Flat World Knowledge, Inc., 2010. – 408 p.
3. Stenström A.-B. An introduction to spoken interaction / A.-B. Stenström. – London : Longman, 1994. – 238 p.

6.2. Основна (французька)

1. Girardet J., Gibbe C. Echo A1. Livre de professeur / J.Girardet, C.Gibbe. – Paris: CLE International, 2010. – 136p.
2. Renaud D. Grammaire 450 nouveaux exercices. Intermédiaire / Dominique Renqud, Evelyne Siréjols. – Paris: CLE International, 2002. – 191 p.
3. Penfornis J.-L. Vocabulaire progressif du français des affaires / Jean-LucPenfornis. – Paris : CLEInternational, 2004. – 149 p.

6.3.Основна (німецька)

1. Eismann V. Wirtschafts – Kommunikation Deutsch/ V. Eismann. – Berlin: Langenscheidt, 2008. – 188 S.
2. Fandrych Ch., Tallowitz U.Sage und schreibe. Übungswortschatz Grundstufe Deutsch/Ch.Fandrych, U.Tallowitz. – Stuttgart: Klett, 2004. – 304 S.
3. Swerlowa O. Grammatik im Gespräch/Swerlowa O. – Berlin und München: Langenscheidt, 2008. – 112 S.